

**Türkiye Cümhuriyeti ile Sovyetist Sosyalist Cümhuriyetleri İttihadı
Hükûmeti arasında münakit ticaret ve seyrisefain muahedenamesinin
tasdikına mütedair kanun**

(Resmî Gazete ile neşir ve ilâm: 5/VIII/1931 - Sayı 1865)

No.
1874

Kabul tarihi
22 - VII - 1931

BİRİNCİ MADDE — Türkiye Cümhuriyeti ile Sovyetist Sosyalist Cümhuriyetleri İttihadı Hükûmeti arasında 1931 senesi martının 16 ncü günü Moskovada akıt ve imza edilen ticaret ve seyrisefain muahedenamesi kabul ve tasdik edilmiştir.

İKİNCİ MADDE — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanunun ahkâmını icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

29 temmuz 1931

**TÜRKİYE CÜMHURİYETİ İLE SOVYETİST SOSYALİST CÜMHURİYETLERİ İTTİHADİ
ARASINDA TİCARET VE SEYRİSEFAİN MUAHEDENAMESİ**

Bir taraftan

Türkiye Cümhuriyeti, ve

Diğer taraftan

Sovyetist Sosyalist Cümhuriyetler İttihadı,

Aralarında teyemmünen mevcut olan dostane münasebetleri takviye ve iki memleketin iktisadî münasebetlerinin inkişafına hizmet etmek, keza iki memleketlerinde tebaalarının ikamet şartlarını tanzim eylemek arzusunda bulduklarından bir ticaret ve seyrisefain muahedesini aktine karar vermişler ve bu maksatla, murahhasları olmak üzere,

Türkiye Reisicümhuru:

Türkiyenin S. S. C. İ. nda Fevkalâde Büyük Elçi ve Murahhası Hüseyin Ragıp Beyi;

S. S. C. İ. Merkezi İcra Komitesi:

Hariciye Ahali Komiser - Muavini Léon Karahanı;

Tayin etmişler ve müşarileyhler salâhiyetnamelerini yekdiğerine tevdi edip bunları usulüne muvafık ve muteber bulmuşlar ve aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır:

Madde — 1

Âkit Taraflardan birinin vatandaşları, cenebilerin kabullerine, dolaşmalarına, oturmalarına ve ayrılmalarına müteallik diğer taraf ülkesinde meri veya meriyete konaacak olan kanun, nizamname ve talimatnamelere uymaları şartile herhangi cenebi memleket vatandaşlarıyla aynı şerait altında o ülkeye girmek, orada dolaşmak, oturmak ve oradan ayrılmak hakkına malik olacaklardır.

Bununla beraber şurası mukarrerdir ki bu Muahedenamenin ahkâmını ne Âkit Taraflardan her birinin memleketine muhacerete serbestçe müsaade vermek veya bunu serbestçe menetmek hakkına

ne de pasaport, vize ve oturma ruhsatnamesi hususlarında meri veya meriyete konacak olan nizamnamelere halel iras etmez.

Âkit Taraflardan her biri gerek bir mahkeme kararı neticesi olarak, gerek kanunlar ve idarî nizamnameler mucibince, gerek devletin dahilî emniyetine müteallik sebepler dolayisile diğerk taraf vatandaşlarından olan şahısların ülkesinde yerleşmelerini veya oturmalarını menetmek ve bunları ülkesinden çıkarmak hakkını mahfuz tutar.

Madde — 2

Âkit Taraflardan her birinin vatandaşları bu muahedenamenin birinci maddesi mucibince diğerk taraf ülkesine girdikleri ve kezalik bu ülkeden ayrıldıkları zaman zatî ve beytî istimallerine mahsus olan mallarını - ithal ve ihraç memleketlerinde bu bapta mevcut kanun ve nizamnamelere uyarak - ithal ve ihraç eylemek hakkını haiz olacaklardır. Bu hususta Âkit Taraflardan her birinin vatandaşları en ziyade müsaadeye mazhar millet vatandaşlarının tabî olduklarından veya olacaklarından daha az müsait şeraite tabi tutulmıyacaklardır..

Madde — 3

Âkit Taraflardan herbirinin diğerkinin ülkesinde oturan vatandaşları oturdukları memleket mahkemelerinin kazasına tabidirler.

Mezkûr vatandaşlar müddei ve müddeaaaleyh olarak mahkemeler dereceatının kâffesine serbestçe müraacaat edeceklerdir; umumiyetle, kanunî ve adlî himaye hususlarında, en ziyade müsaadeye mazhar millet vatandaşlarına bahşedilmiş veya ileride bahşedilecek olan haklardan müstefit olacaklardır.

Mahkeme masarifini müemmin kefalet akçesine ve adlî muzaherete (fakir olanlara bahşedilen kolaylıklara) müteallik meseleleri, hususî bir itilâf aktedilineye kadar, her iki Âkit Tarafın müteakabil mevzuatı tanzim edecektir.

Aile hukukuna, ehliyete, kezalik vasiyet tarikile veya bilâ vasiyet tevarüse müteallik meseleler kolaylıklara) müteallik meseleleri, hususî bir itilâfa mevzu teşkil edecektir.

Madde — 4

Âkit Taraflardan her birinin vatandaşları, diğerkinin ülkesinde, gerek berrî, havaî ve bahrî orduda, gerek milis veya millî muhafız kıtaatında her hangi mecburî hizmetten müstesna olacaklardır. Kezalik bunlar yukarıda sayılan hizmetlerden birine muadil olmak üzere ihdas edilmiş naktî veya aynî bütün mükellefiyetlerden müstesna tutulacaklardır.

Kezalik mezkûr vatandaşlar gerek adlî, gerek idarî, gerek beledî bilumum resmî ve mecburî memuriyetlerden istisna edileceklerdir.

Anasırı tabiiyeden münbais afat vukuunda Âkit Taraflardan birinin vatandaşları diğerkinin ülkesinde çalışma mükellefiyetine tabi tutulabileceklerdir.

Naktî mükellefiyetler ve askerî istinvaller, kezalik askerî ihtiyacat için vergi ve tekâlif hususlarında Âkit Taraflardan birinin vatandaşları diğerkinin ülkesinde en ziyade müsaadeye mazhar memleket vatandaşlarının tabi tutulduğu veya tutulacağından daha az müsait şeraite tatbi tutulmıyacaklardır.

Madde — 5

Menkul ve gayrimenkul malların ihrazı, temellükü ve tasarrufu hususlarında Âkit Taraflardan her biri diğerkinin vatandaşlarına en ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesini müteakabilen bahşeder.

Madde — 6

Bu muahedenamenin birinci maddesi ahkâmı mucibince Âkit Taraflardan her birinin ülkesine girmiş olan diğer taraf vatandaşları bu ülkede en ziyade müsaadeye mazhar millet vatandaşları hakkında tatbik edilen esasların aynı tebaan smâi ve ticarî faaliyette ve fikrî ve bedenî mesaide bulunabileceklerdir.

Âkit Taraflar, ülkelerinde meri veya meriyete konacak olan kanun ve nizamnameler mucibince, seyyar sanatlar, ayak satıcılığı, kezalik münasip görecekları herhangi diğer hırfet ve mesleki kendi vatandaşlarına hasredebileceklerdir.

Madde — 7

Âkit Taraflardan birinin ülkesinde meri kanunlara tevfikân ticaret ve sanat icrası maksadile tesis edilmiş her nevi hükmi eşhas, diğerinin ülkesinde de hükmi eşhas tanınacak ve hassatan, müddei ve müddeaalayh sıfatlarile mahkemelere müracaat hakkını haiz olacaklardır.

Şurası mukarrerdir ki yukarıdaki ahkâm, Âkit Taraflardan birinin ülkesinde müteşekkil hükmi bir şahsın diğer taraf ülkesinde muamelâtını icraya kabul olunabilip olunamayacağı bilinmesi keyfiyetine taallük etmez; bu keyfiyet bu son ülkede bu bapta meri veya meriyete girecek kanunî ahkâma daima tabi kalır.

Ecnabi hükmi şahısların akit taraflardan birinin veya diğerinin ülkesinde faaliyete kabulü için meriyette olan umumî kavanin mucibince evvelece ruhsat istihsali icap ettiği takdirde iki Âkit Taraftan her birinin her hükmi şahsının diğerinin ülkesi de kabulü evvelece ruhsat istihsaline tabi tutulacaktır.

Bununla beraber şurası mukarrerdir ki iki Âkit Tarafın hükmi şahıslarının diğerinin ülkesinde kabulleri için icap eden resmî muamelelere müteallik hususlarda mezkûr hükmi şahıslar en ziyade müsaadeye mazhar millet hükmi şahıslarına bahşedilmiş veya edilecek olan vaziyetten daha az müsait bir vaziyette bırakılmıyacaklardır.

Şurası mukarrerdir ki Âkit Taraflardan her birinin bu maddenin ahkâmı mucibince diğerinin ülkesinde faaliyete kabul edilmiş olan hükmi şahısları bu ülkede en ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesinden müstefit olacaklardır.

Madde — 8

Âkit Taraflardan birinin diğerinin ülkesine kabul edilmiş olan vatandaşları ne şahısları ne de malları veya faaliyetleri itibarile o ülkede en ziyade müsaadeye mazhar millet vatandaşlarının mümâsil şerait altında tabi olduklarından veya olacaklarından başka veya daha yüksek vergilere ve resimlere tabi tutulmıyacaklardır.

Âkit Taraflardan birinin ülkesinde müteşekkil olup muamelelerini icra için diğer taraf ülkesine kabul edilmiş olan hükmi şahıslar, ne malları veya faaliyetleri, ne de herhangi diğer bir husus itibarile, bu ülkede muamelât icrası için kabul edilmiş olan en ziyade müsaadeye mazhar milletin mümâsil iktisadî hedefli hükmi şahıslarının aynı şerait altında tabi oldukları veya olacaklarından başka veya daha yüksek vergilere ve resimlere tabi tutulmıyacaklardır.

Bu maddenin ahkâmı devlet namma cibayet olunan vergi ve resimlere taallük ettiği gibi belediyeler ve esnaf cemiyetleri (korporasyonlar) menfaatine istifa olunanlara da şamildir.

Madde — 9

S. S. C. İ. dahilinde haricî ticaret inhisarı Devlete ait olduğu cihetle Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti S. S. C. İ. Ticaret Mümessillğine ve bunun 10 uncu ve on dördüncü maddelerde zikredilen teşkilâtına, Türkiye ülkesinde atideki vazaiî icra salâhiyetini bahşeder:

a) Haricî ticarete müteallik hususatta S. S. C. İ. nin menfaatlerini gözetmek;

b) Türkiye ile S. S. C. İ. arasındaki haricî ticareti ve emtia mübadelesini bu muahedename ahkâmına tevfikân tanzim eylemek ;

c) S. S. C. İ. Hükûmetinin haricî ticaretini icra ve Türkiye ile S. S. C. İ. arasında ticarî münasebatın inkişafına hizmet eylemek.

Madde — 10

S. S. C. İ. nin merkezi Ankarada bulunan Türkiyedeki Ticaret Mümessilliği, Türkiyedeki S. S. C. İ. Sefaretinin mütemmim bir kısmını teşkil eder. Ticaret Mümessili ve iki muavini Sefaret erkânından madut olup şahsî masuniyetten ve siyâsî heyetler âzasına bahşolunan sair salâhiyet ve imtiyazlardan müstefit olurlar.

Madde — 11

Ticaret mümessilliğinin Ankaradaki binasile İstanbuldaki Şubesinin binası haricezmemleket imtiyazından müstefit olacaktır.

Bu haricezmemleket imtiyazı on ikinci maddenin tatbikına mani olmayacaktır.

Madde — 12

Ticaret mümessilliğinin Türkiyede yapmış olduğu hukukî muamelelerle bunların iktisadî neticeleri Türk kanunlarına tabi olacak ve Türk mahkemelerinde rüyet olunacaktır.

Hukuku umumiyei düvele nazaran memleketin hükümrânlık hakkını temsile ve siyâsî veya şehbenderî mümessilliklerin resmî faaliyetlerine mahsus mevat mevzuubahs olmak şartile, S. S. C. İ. Hükûmetinin Türkiyede bulunan mallarının haczine dahi mesâğ olacaktır.

Madde — 13

S. S. C. İ. nin Türkiyedeki Ticaret Mümessilliği, S. S. C. İ. nin nam ve hesabına hareket ettiği cihetle İttihat Hükûmeti, Ticaret Mümessilliği veya bunun usulü dairesinde mezuniyetini haz şahıslar tarafından Türkiyede kanunî surette aktedilmiş bilûmum ticarî muamelelerden mütevellit mesuliyeti deruhte eyler. Maamafih S. S. C. İ. Hükûmeti, S. S. C. İ. kanunları mucibince kendi muamelelerinden münhasıran kendileri mesul olan iktisadî devlet teşekküllerinin faaliyetinden mütevellit hiç bir mesuliyet deruhte etmez; ancak S. S. C. İ. Hükûmeti nam ve hesabına hareket eden Ticaret Mümessilliği tarafından bu gibi muamelelerin mesuliyeti sureti mahsusada kabul edilmiş olan ahval müstesnadır. Bununla beraber, Türkiye bu hususta, muahedenin devamı müddetine, en ziyade müsaadeye mazhar millet usulünden müstefit olacaktır.

Madde — 14

Âkit Taraflar S. S. C. İ. Ticaret Mümessilliğinin Türkiyenin aşağıda yazılı şehir ve limanlarında şube açmak hakkında müstefit olacağı hususunda mutabık kalmışlardır: İstanbul, İzmir, Trabzon, Mersin, Erzurum, Konya veya Eskişehir.

Yeni şubeler küşadı iki Hükûmet arasında bir itilâfın mevzuunu teşkil edecektir.

Madde — 15

İki memleket arasında ticarî münasebetlerin inkişafına yardım etmek kezalik Sovyetler ülkesinde Türk iktisadî menfaatlerini gözetmek maksadile Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti S. S. C. İ. ülkesinde bir ticaret mümessili tayin (veya bir ticaret ateşliği vazifesi yahut mümasil bir memuriyet ihdas) ettiği takdirde bu mümessil (vazife veya memuriyet) ve maiyeti, o ülkede, bu muahedemenin on ve on birinci maddelerile Türkiyedeki S. S. C. İ. Ticaret Mümessilliğine bahşedilen hakların, imtiyazların ve muafiyetlerin aynından müstefit olacaklardır.

Madde — 16

Âkit Taraflardan her biri - aynı şerait altındaki memleketlere farklı muamele yapılmaksızın tatbik edilebilecek olan ve âmnenin emniyet ve sırhhati, devletin emniyeti ve nebat ve hayvan hastalıkları dolayısıyla vazedilmiş bulunan memnuiyet veya takyitler müstesna olmak üzere - diğer taraf ülkesinden yapılan ithalât veya bu ülkeye yapılan ihraeat hususlarında, sair bütün memleketlere tatbik edilmedikçe, her hangi bir takyit veya memnuiyet tatbik etmemegi taahhüt eder.

Madde — 17

Âkit Taraflardan her birinin arzî ve smaî müstahsalları diğer tarafın umumî mevzuatı mucibince transite açık yolları üzerinde ve bu tarafın umumî mevzuatına tevfikân transite kabul edilecek ve bu ülkede bileümle transit resimlerinden serbest bulunacaktır.

Bu maddenin birinci fıkrası ahkâmından hariç olmak üzere, S. S. C. İ. Hükûmeti Türkiyeye, menşe ve mevridi Türkiye olup Batum tarikile Asya memleketlerine ve kezalik menşe ve mevridi Türkiye olup Batum tarikile Türkiyenin garp vilâyetlerinden şark vilâyetlerine ve şark vilâyetlerinden garp vilâyetlerine sevkedilecek olan emtia için de serbest transit hakkı bahşetmeğe muvafakat eyler.

Madde — 18

Âkit Taraflardan deniz, kara ve dahilî sular yollarında yoleuların, yoleu ağırlıklarının ve emtiânın nakliyatma müteallik hususlarda iki tarafın ülkeleri ahalisi beyninde hiç bir fark gözetilmiyecektir.

Bu maddenin birinci fıkrası ahkâmının Âkit Tarafların kendi nakliyat yolları üzerinde istedikleri gibi tarifeler tanzim etmeleri haklarına hâlel iras etmediği beyandan müstağnidir.

Madde — 19

Âkit Taraflardan birinin saneağını hamil olup hamulesiz veya hamuleli olarak diğer trafa ait sulara ve limanlara girecek veya buralardan çıkacak olan gemi ve vapurlar, hareket veya azimet mahalleri nereleri olursa olsun, her hususta aynıle millî gemilere tatbik edilen muameleden müstefit olacaklar ve her ne unvan altında bulunursa bulunsun, Devlet, vilâyetler, nahiyeler veya Hükûmet tarafından salâhiyeti haiz her hangi bir teşekkül nam veya menfaatine istifa olunup millî gemilere tahmil edilmiş veya edilebilecek olanlardan başka veya daha yüksek hiç bir mükellefiyet veya resme tabi tutulmıyacaklardır.

Hamuleleri, mevrit ve mahreçleri neresi olursa olsun, millî saneak altında ithal veya ihraç edildikleri takdirde tabi tutulacaklarından başka veya daha ağır mükellefiyet veya resimlere tabi tutulmıyacaklar ve başka türlü muamele de görmıyeceklerdir.

Yoleuların ve bunların ağırlıklarına aynen millî saneak altında seyahat ediyorlarmış gibi muamele olunacaktır.

Mürettebatları en ziyade müsaadeye mazhar millet saneağını taşıyan gemi ve vapurların mürettebatı gibi muamele göreceklendir.

Madde — 20

Âkit Taraflardan biri canibinden on dokuzuncu madde ahkâmı mucibince diğer tarafa bahşedilen millî muamele menfeati mütekabil memleketlerde meri veya meriyete konacak kanun ve nizamlarla tanzim edilmekte devam edecek olan aşağıda sayılı hizmetlere şamil olmayacaktır:

1 — Kabotaja;

2 — Âkit Tarafların kara sularında, kezalik Marmara denizinde sayıt ierasma; sayıt istihsalâtına verilmiş veya verilebilecek olan hususî menfaatlere;

3 — Âkit Taraflardan her biri canibinden ticaret gemiciliğinin inkişafını terğip etmek maksadına;

dile kendi tebaalarına gerek gemi yaptırmak veya satın almak için prim veya muavenet şeklinde gerek ticaret gemiciliğine her hangi bir prim veya teşvik makamında bahşedilmiş veya edilebilecek olan menfaatlere ;

4 — Bahri spor cemiyetlerine bahşedilmiş imtiyazlara ;

5 — Limanların, açık demirleme mahallerininve siğ sahillerin bahri hizmetlerinin ifasma, tahlisiye, bahri muavenet, kezalik kılavuzluk ve cer hizmetlerinin icrasına ;

6 — Kılavuzlar istihdamına ;

7 — Türkiye Cümhuriyeti Hükümetinin milli sancak taşıyıp türk limanları arasında türk posta çantalarını nakletmek hizmetini muhtariden ifa eden gemilere fener rüsumundan bahşettiği tenzilâta.

Madde — 21

Gemi ve vapurların tabiiyeti, her iki tarafça, bu bapta müteakabil Devletlerin salâhiyettar makamları canibinden her memleketin kanun ve nizamlarına tevfikân verilmiş olan vesaik ve şahadetnamelere göre muteber tutulacaktır.

Âkit Taraflar geminin fennî vaziyetini ve senedi bahrisini musaddak haemi istiabi, sefere kabiliyet şahadetnameleriyle sair mümasilleri gibi gemi evrakının müteakabilen tanınması için bir itilâf mahsus aktini teahhüt ederler. Böyle bir itilâfın aktine kadar, Âkitlerden biri tarafından usulü dairesinde verilmiş yukarıda mezkûr gemi evrakını müteakabilen tanınmayı iki taraf teahhüt ederler.

Madde — 22

Âkit Taraflardan her birinin gemileri diğer tarafın bir veya müteaddit limanına - gerek oralarda eenebi memleketten getirilen hamule, emtia ve yolcularının hepsini veya bir kısmını boşaltmak ve indirmek, gerek eenebi memlekete götürmek için oralarda hamule emtia ve yolcularının hepsini veya bir kısmını irkâp cylemek üzere - gidebileceklerdir.

Madde — 23

Âkit Taraflardan birine mensup bir geminin diğer taraf kara sularında batması, karaya oturması bahri hasara veya mecburî tevakkufa uğraması gibi hallerde gemi ve hamulesi bu memleket kanun ve nizamlarının mümasil ahvalde millî gemilere bahşettiği müsaade ve muafiyetlerden istifade edecektir. Kaptanlara, mürettebata ve yolculara gerek kendileri, gerek gemi ve hamulesi için ay-nile mahalli tebaalara yapılan derecede muavenetve müzaheret edilecektir.

Tahlisiye resmi hususunda tahlisin vuku bulduğu memleketin kanunî mevzuatı millî gemi ve vapurlara tatbik olunduğu veçhile tatbik olunacaktır.

Karaya oturmuş veya batmış bir geminin kurtarılan emtiası dahili istihlak için memlekete ithal edilmiş olmadıkça hiç bir gümrük resmine tabi tutulmayacaktır.

Madde — 24

Bu muahedenamenin devanı müddetince, menşei S. S. C. İ. olup oradan doğrudan doğruya Türkiyeye ithal edilen arzî ve smaî müstahsallar, ithalleri esnasında her hangi üçüncü bir memleketin mümasil müstahsallarından istifa edilen veya edilecek olanlardan başka veya daha yüksek - emsal dahil olmak üzere - gümrük resimlerine, kezalik her hangi diğer ithal mükellefiyetlerine tabi tutulamazlar.

Madde — 25

Bu muahedenamenin devamı müddetince, menşei Türkiye olup oradan doğrudan doğruya S. S.

C. İ. na ithal edilen arzî ve smaî müstahsallar, ithalleri esnasında, her hangi üçüncü bir memleketin mümasil müstahsallarından istifa edilen veya edilecek olanlardan başka veya daha yüksek - - emsal dahil olmak üzere - gümrük resimlerine kezalik her hangi diğer ithal mükellefiyetlerine tabi tutulamazlar.

Madde — 26

Âkit Taraflardan birinin ülkesinde, Devlet, belediyeler veya esnaf cemiyetleri menfaatine herhangi emtianın istihsali, satışı, istihlâki ve nakil üzerinden cibayet edilen veya edilecek dahilî vergiler, resimler ve mükellefiyetler diğer tarafın arzî ve smaî müstahsallarına, menşei millî olan mümasil müstahsallara ve mümasil millî müstahsallar bulunmadığı takdirde en ziyade müsait şeraite tabî tutulmuş veya tutulacak olan üçüncü bir memleketinkilere tatbik edildiğinden daha yüksek veya daha ağır olarak tatbik edilmeyecektir.

Madde — 27

Teminat gümrük resimlerinin cibayet tarzı ve ithalât ve ihracata ait sair gümrük muamelâtı hususlarında Âkit taraflardan her biri diğerine her hangi üçüncü bir memlekete bahşettiği veya ileride edeceği bileümle menfaatlerden istifade hakkını bahşeder.

Madde — 28

Âkit Taraflardan her biri diğer tarafın arzî ve smaî müstahsallarının ithali esnasında ithal edilen maddenin işbu diğer taraf ülkesinde istihsal edilmiş bulunduğunu veya orada uğradığı tahavvül dolayısıyla böyle telâkki edilmesi lâzım geldiğini mübeyyin bir menşe şahadetnamesi ibrazını talep etmek hakkını muhafaza eyler.

S. S. C. İ. emtiasının menşe şahadetnameleri S. S. C. İ. nda Harici Ticaret ve iâşe Ahali komiserliği ile teşkilâtı, kezalik Sovyetler ticaret odaları tarafından; Türk emtiasının menşe şahadetnameleri de İktisat Vekâleti ile mahallî teşkilâtı ve kezalik Türk ticaret odaları tarafından ita olunacaktır.

Gerek S. S. C. İ. ndan Türkiyeye ihraç, gerek Türkiyeden S. S. C. İ. na ithal olunacak emtiaya ait menşe şahadetnamelerinin şekli iki tarafça biltilâf tesbit edilecektir.

Mezkûr menşe şahadetnamelerinin iki Tarafın salâhiyyettar makamlarınca vize ve tasdik muamelesi şahadetnamede zikredilen emtianın ithal edildiği taraf ülkesinde bu muahedenamenin imzası esnasında meri nizamlara tevfikân ıera olunacaktır.

Menşe şahadetnamelerinin itasma ve tasdikine müteallik bütün hususlarda Âkit Taraflar en ziyade müsaadeye mazhar millet şartını tatbik eylemekte mutabık kalmışlardır.

Madde — 29

Bu muahedenamenin en ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesine müteallik ahkâmı:

1 — Âkit Taraflardan her birinin hudut mntakası dahilinde ticareti teshil için bazı hem hudut memleketlere bahşettiği veya ileride edeceği müsaadelere;

2 — Bir gümrük ittihadı dolayısıyla Âkit Taraflardan biri veya diğerine tahmil edilebilecek mecburiyetlere;

3 — Arazisi 1 agustos 1914 tarihinde sabık Rusya İmparatorluğu cezasından bulunan memleketlere S. S. C. İ. tarafından behşedilmiş veya ileride edilebilecek olan müsaadelere;

4 — Türkiye ile 1923 senesinde Osmanlı İmparatorluğundan ayrılmış olan memleketler arasında mevcut veya ileride tesis edilecek olan hususî müsaadelere şamil değildir.

Bu muahedename tasdik edilecek ve tasdiknameler mümkün olan srat ile ankarada teati olacaktır.

Bu Muahedename tasdiknamelerinin teatisi tarihinden itibaren bir ay zarfında meriyete girecektir.

Muahedenamenin meriyete girmesinden itibaren bir senenin inkızasında Ākit Taraflardan her biri bunun ahkmma nihayet vermek hususundaki niyetini diğer tarafa iblğ edebilecek ve maahaza muahedename Ākit Taraflardan biri canibinden böyle bir tetbliğim vuku bulduğu günden itibaren altı ay munkazi olunıya kadar meri kalacaktır.

Yukarıdaki ahkâmı tasdik etmek üzere zikri geğen murahhaslar bu muahedenameyi imzalamışlar ve mhrlemişlerdir.

Moskovada 16 mart 1931 tarihinde iki nüsha olarak tanzim edilmiştir.

L. Krakhan

Hüseyin Ragıp

NİHAİ PROTOKOL

Türkiye ile S. S. C. Ā. arasında bugünkü tarihle aktedilen Ticaret ve Seyrisefain Muahedenamesinin imzasına başlanacağı sırada vazilimza murahhaslar Muahedenamenin mütemmim ezn teşkil eden aşağıdaki ihtiraz kayıtları ve beyanatı ityan etmişlerdir:

Birinci maddeye mteferrian

1 — şurası mukarrerdir ki, bu Muahedenamenin sair ahkâmından müstakil olarak bu maddenin ahkâmı, Ākit Taraflardan her birinin, kendi ülkesinin muhtelif mmtakalarına girilmek husunda mahsus bir usul tesis eylemekteki serbestiliğini, böyle bir memnuniyet sair bütün memleketler vatanlaşlarına tatbik edildiği takdirde, tahdit eylemez.

2 — Türkiye Cümhuriyeti Hkmeti millî işçilik piyasasının himayesi kaidelerine müteallik hususatta altın maddenin ikinci fıkrası ahkâmının kuvvetini muhafaza ettiğini beyan eder.

Yedinci maddeye mteferrian

1 — Yedinci maddenin ahkâmı, tabi olacakları usul bu Muahedenamenin 9-14 nc maddelerile tanzim edilmiş olan S. S. C. Ā. nm Türkiyedeki Ticaret mmessilliğiyle ajanlarına şamil değildir.

2 — Bu muahedenamenin 3, 4, ve 5 inci maddeleri ahkâmı Ākit Taraflardan birinin diğer tarafın ülkesindeki hükmü şahıslarına da tatbik edilecektir.

Yedinci, sekizinci ve on üçüncü maddelere mteferrian

«Hkm şahıslar» tabirile, bir taraftan ticarî, sma, mal ve nakliyatçı Türk şirketleri ile sair herhangi nevi iktisadî hedefli şirketler ve diğer taraftan, ticarî, mal, sma ve nakliyatçı Sovyet teşkiltları ile sair herhangi iktisadî hedefli teşkiltlar kastolunmuştur.

On altıncı maddeye mteferrian

S. S. C. Ā. Hkmeti, silh mühimmat, harp altı veya fevkalde olarak herhangi sair harp levazım ihraımın memnuiyetine dair kendisi tarafından ittihaz olunan herhangi bir tedbirin hiç bir istisnasız bütün ecenebi memleketlere şamil olmadıkça Türkiye Cmhuriyetine karşı tatbik edilemeyeceğini beyan eder.

On yedinci maddeye müteferriian

1 — Türkiyenin arzî ve smaî müstahsallarının on yedinci maddede zikredilen yollar üzerinde transitine müteallik hususlarda S. S. C. İ. nm bu müstahsalların S. S. C. İ. ülkesine girdikleri esnada bunların Türkiyenin arzî ve smaî müstahsallarından olduğunu mübeyyin bir menşe şehadetnamesi ibrazını istemek hakkını muhafaza etmesi mukarrerdir.

Menşe şehadetnameleri İktisat vekâletile mahallî teşkilâtı ve türk ticaret odaları tarafından verilecektir.

Mezkûr şehadetnameler Türkiyede S. S. C. İ. nm Ticaret Mümessilliği veya şubeleri ve bu müesseselerin mevcut olmadığı yerlerde S. S. C. İ. nm konsoloslukları tarafından vize edilecektir.

2 - Şurası mukarrerdir ki on yedinci maddenin ahkâmı mütekabil memleketin ülkesine ithali bu memleket mevzuatı ile menedilmiş bulunan emtiaya şamil değildir.

3 — S. S. C. İ. , on yedinci madde ahkâmından müstakil olarak, Türkiye Cümhuriyetine, menşei S. S. C. İ. ile ticaret muahedesi olan eenebî memleketler olup mevridi Türkiyenin garp vilâyetleri bulunan emtianın şark vilâyetlerine sevki hususunda transit hakkı bahşetmeğe bu bapta meri ittihat nizamlarına tevfikân muvafakat eyler.

On sekizinci maddeye müteferriian

Âkit Taraflardan biri emtiasının diğer taraf demiryollarında nakli hususunda aynı şeraitte, aynı güzergâh üzerinde ve aynı istikamette tatbik edilen en aşağı tarifeler tatbik olunacaktır.

İki memleketin karşılıklı iktisadî münasebetlerini kolaylaştırmak ve inkişaf ettirmek üzere, Âkit Taraflar, Türkiye ile S. S. C. İ. arasında maverayı Kafkas hudutlarında, emtia için aktarmasız ve yoleular için vagon değiştirilmeksizin doğrudan doğruya münakalât tesisi zımında müzakerata girişmeği kararlaştırmışlardır.

On dokuzuncu maddeye müteferriian

Âkit Taraflar mütekabil devletlerin sahil sularında tehlike işaretleri vaz'ı, fenerler hidematı ve saire gibi umurda husule gelen bilûmum tebeddülü diğer tarafa iş'ar etmek hususna kemalile riayeti kendi salâhiyettar idarelerine tavsiye eylemekte mutabık kalmışlardır.

Yirmi beşinci maddeye müteferriian

Türkiye kuru üzümleri (Sültaniye) S. S. C. İ. nda Korent üzümüne bahşedilmiş veya ileride edilecek olandan daha az müsait gümrük resimlerine, munzam resimlere ve emsale, ne de bir muameleye tabi tutulmıyacaktır.

Yirmi yedinci maddeye müteferriian

Şurası mukarrerdir ki S. S. C. İ. ndan Türkiyeye ithal edilip S. S. C. İ. Ticaret Mümessilliği ile iktisadî teşkilâtının Türkiyede Satın aldıkları emtiayı paketlemeye mahsus olan sandık, çuval ve sair paketleme levazımı, en geç altı ay sonra tekrar ihraç edilmek şartile, gümrük resmi tediye etmiyecektir. Mezkûr mevât için, ithal esnasında gümrük resmine muadil teminat akçesi yatırılacak ve bunlar yukarıda tesbit edilen muhlet zarfında ve aynıyetleri bilmuayene sabit olduktan sonra tekrar ihraç olundukları zaman bu meblâğ iade olunacaktır.

Yirmi sekizinci maddeye müteferriian

Yirmi sekizinci maddenin birinci fıkrasındaki "tahavvül" tabiri eenebî menşeli emtianın iki

tarafından birinin ülkesine ithal olunduktan sonra uğradığı ameliyeler ve manipülasyonlar ve hasıl ettiği tekâmüller neticesi olarak kıymetinin yüzde elli artmış olmasını tazammun eder.

Moskovada 16 mart 1931 de iki nüsha olarak tanzim edilmiştir .

L. Karakhan

Hüseyn Ragıp

<i>Cümhuriyet Reisiğine yazılan tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	<i>25 - VII - 1931 ve 1/151</i>
<i>Bu kanunun neşir ve ilânının Başvekilliğe bildirildiğine dair Cümhuriyet Reisiğinden gelen tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	<i>29 - VII - 1931 ve 4/462</i>
<i>Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cilt ve sayfa numaraları</i>	:	<i>Cilt Sayfa 3 258,304,315:319,322,341:344</i>